

S. Sayısı : 120

Kocaeli Milletvekili Sedad Pek'in, fevkalâde hallerde haksız olarak mal iktisap edenler hakkındaki 4237 sayılı Kanunun avukatlara da şümulü olup olmadığının yorumlanmasına dair önergesi ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (4/136)

11 . II . 1949

Yüksek Başkanlığa

3499 numaralı Avukatlık Kanununun 22 nci maddesinde (Avukatlık âmme hizmeti mahiyetinde bir meslektir) denilmiş olması sebebiyle avukatların, fevkalâde hallerde haksız olarak mal iktisap edenler hakkındaki 4237 sayılı Kanunun hükümleri dairesinde mal beyanına tâbi tutulmakta oldukları görülmüştür.

Esasen 4237 numaralı Kanunun 2 nci maddesinde (Birinci maddede yazılı şahısların kendileriyle karı veya kocalarının veya velâyeti altında bulunan çocuklarının yaşayış tarzları veya malî durumları gelirleriyle mütenasip olmaları beyanname istenilebileceğini tasrih etmiş olması ve esasen avukatlık mutlak bir âmme hizmeti olmayıp âmme hizmeti mahiyetinde bir meslek bulunmasına göre mal beyannamesine tâbi tutulmaları yanlıştır.

4237 numaralı Kanun âmme müesseseleri memur ve müstahdemlerinden, âmme vazife veya hizmeti görenlerden, 3659 sayılı Kanun mevzuuna giren müesseselerde hizmet edenlerden, âmme menfaatlerine hâdim cemiyetlerin memur ve müstahdemlerinden bahsetmekte âmme hizmeti mahiyetindeki meslek erbabını dairei şümulüne almamaktadır. Esasen alması da tabî ve mümkün değildir. Bu sebeple kanun metninin tefsir yoluyla sarahatlendirilmesi, avukatlığın mutlak bir âmme hizmeti olmayıp âmme hizmeti mahiyetinde bir meslek olduğunun ve bu sebeple avukatların mal beyanına tâbi tutulmayacaklarının belirtilmesi hususunda tefsir talebinin ait olduğu Komisyona havalesini rica ederim.

Kocaeli Milletvekili
S. Pek

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
İçişleri Komisyonu
Esas No. 4/136
Karar No. 26

23 . III . 1949

Yüksek Başkanlığa

Kocaeli Milletvekili Sedad Pek'in, fevkalâde hallerde haksız olarak mal iktisap edenler hakkındaki 4237 sayılı Kanunun avukatlara şümulü olup olmadığının yorumlanması talebine dair önergesi Adalet Bakanlığı temsilcisi ve önerge sahibi hazır oldukları halde İçişleri Komisyonunda incelendi.

1. Devamlı veya muvakkat surette, ücretli

veya ücretsiz, ihtiyari veya mecburi olarak bir âmme vazifesi veya hizmeti hiçbir ilişiği olmaksızın serbestçe her biri birer özel kişi veya hususi hukuk tüzel kişisi olan müvekkillerinin işleriyle munhasıran tevaggul etmiş ve etmekte bulunan avukatlara bu kanunun şümulünü derpiş eden hiçbir tatbikat ve içtihat mevcut olmadığına ve böyle ilişkisiz bir durumda bulu-

nan hiçbir avukatın mal beyanına davet edildiği görülmediğine ve buna ihtimal de bulunmadığına göre sadece Avukatlık Kanununun 22 nci maddesi delâletiyle mal beyanı mecburiyetinin serbest meslek erbabına tahmil ve teşmiline yorum yoluyla gidilmesine mahal ve ihtiyaç görülmemiştir.

2. Serbest meslek erbabı bir avukatın devamlı veya muvakkat surette ücretli veya ücretsiz, ihtiyari veya mecburi hattâ mansup veya müntehap olarak bir Devlet daire veya müessesesinde hukuk müşavirliği, vekillik müşavir avukatlık veya her hangi bir idari organda başkanlık üyelik gibi vazifeleri deruhde etmiş olanların 4237 sayılı Kanunun birinci maddesinin şümülü haricinde tutulmasına imkân olmayıp nitekim şimdiye kadar tatbikat ve temyiz mukarreratı da bunu müeyyit bulunduğu anlaşıldığından hilâfına bir hükme gitmek ancak yeni bir tesise mütevakkıf bulunduğu tezek-

kür edilerek keyfiyetin bu noktadan da yorumlanmasına mahal bulunmadığına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna verilmek üzere dosyasıyla birlikte Yüksek Başkanlığa saygılarımızla arz olunur.

İçişleri Ko. Baş.	Baş. V.	Sözcü
Tekirdağ	Çoruh	Kars
C. Uybadın	A. Tüzün	A. Eyidoğan
Kâtip		
Bahkesir	Amasya	Antalya
F. Tiritioğlu	A. Eymir	R. Kaplan
Bitlis		Çorum
M. Ertan		S. Karafakıoğlu
İmzada bulunamadı		
Giresun	Giresun	Gümüşane
E. Dizdar	T. Ekmen	A. K. Varınca
Sivas		Sivas
M. Şükrü Bleda		N. Ergin
İmzada bulunamadı		

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 4/136

Karar No. 52

3 . VI . 1949

Yüksek Başkanlığa

Kocaeli Milletvekili Sedat Pek'in, fevkalâde hallerde haksız mal iktisap edenler hakkındaki 4237 sayılı Kanunun Avukatlar hakkında uygulanıp uygulanmayacağına yorumlanması isteğine dair olan önergesi Adalet Bakanlığı temsilcisi ile önerge sahibi Sedat Pek'in huzuriyle incelendi.

Komisyon, yorum konusunun aydınlanması ve bir sonuca bağlanabilmesi için evvel emirde avukatlık hizmetinin bir (âmme hizmeti) ve avukatların da (âmme hizmeti gören kimseler) olup olmadıklarının tâyin ve tesbit edilmesinin gerektirdiğini düşünmüş ve bu maksatla;

- âmme hizmeti nedir,
- âmme hizmeti görenler kimlerdir,

Konularını münakaşa ve tahlil ederek aşağıda yazılı olan sonucu vermiştir:

Malûmdur ki, Devlet iki nevi faaliyette bulunur.

- 1 - Âmme vazifesi görür,
  - 2 - Âmme hizmeti görür veya gördürür,
- Âmme vazifesi; Devletçe ifasında zaruret bulunan ve doğrudan doğruya Devlet tarafından yapılan faaliyetlerdir ki, Devletlerin kurulmaları esbabı mucibesini teşkil ederler. Bu faaliyetler, Anayasalarla veya ona istinaden çıkarılan kanunlarla tâyin edilmiş olan organlar vasıtasıyla yapılır. (Teşriî, icari, kazai faaliyetler.)
- a) Âmme hizmeti; Devletin âmme vazifeleri haricinde kalmakla beraber, ifasını, umumun menfaati veya topluluğun refahı bakımından kendi gayeleri arasına almaya lüzum görerek üzerine, aldığı bâzı hizmet ve faaliyetlerdir. Devlet, bu nevi hizmetleri ya kendi kuruluşlarıyla yapar yahut imtiyaz şeklinde hakiki veya hükmi hususi şahıslara, bilvasıta yapar. (Meselâ, insan ve eşya nakli gibi hizmetler).
  - b) Âmme hizmetini kısaca belirttikten son-

ra bu hizmetleri görenlerin kim olduklarını tetkika geçiyoruz;

Ceza Kanununa göre; âmme vazifesi alan ve âmme vazifesi gören her şahıs memurdur. Diğer taraftan âmme hukuku nazariyeleri âmme vazifelerini incelerken aynı zamanda bu vazifeleri görenlere de temas ederler. Bu nazariyelere göre; âmme vazifesi, Devletin veya sair âmme müesseselerinin iradelerinin izhar ve tatbiki faaliyeti, yani hâkimiyet ve velâyet tasarruflarıyla ilgili olan her hangi bir faaliyettir. Bu faaliyet Devlete veya sair âmme müesseselerine bir hizmet münasebeti ve hususi tabilik rabitasıyla bağlı olan kimseler tarafından ifa edilebileceği gibi Devlete ve âmme müesseselerine böyle bir rabita ile bağlı olmayan kimseler tarafından da ifa edilebilir. Meselâ, adlî sahada jüriler, ehlihibreler, tercümanlar gibi; bunlar Devlete daimî bir hizmet rabitasıyla bağlı olmadıkları ve geçici vazifeler gördükleri halde bu vazifelerin görülmesi sırasında ceza hukuku bakımından memur addedilmişlerdir.

Şu halde, gerek mevzu gerek nazari hukuka göre memur, Devletin iradesini kendi irade ve faaliyetleriyle tecelli ettiren ve Devlet nam ve hesabına hareket eden kimselerdir.

Şimdi esas konumuza yani avukatlık hizmetinin âmme hizmeti ve avukatların da âmme hizmeti gören şahıslar olup olmadığı meselesine geliyoruz; avukatların yaptıkları faaliyetin yukarıda esas vasıflarını kaydettiğimiz «âmme hizmet» lerinden olmadığı aşikârdır; çünkü, Devlet bu faaliyeti gerek âmme menfaati gerek topluluğun refahı bakımından, ne doğrudan doğruya üstüne alarak kendi kuruluşlarıyla ifa etmiş, ne de imtiyaz şeklinde bir şahsa veya bir müesseseye vermiştir. Avukatlık faaliyeti, âmme hizmeti olmayanca avukatların da âmme vazife ve hizmeti gören kimseler aynı memurlar olamayacağı ve böyle telâkki etmeye de imkân bulunamayacağı kendiliğinden tezâhür eder. Nitekim bu hükümleri aynen almış olduğumuz memlekette de avukatlar âmme hizmeti gören şahıslar telâkki edilmi-

yen ayrı bir zümrede «âmme için zaruri hizmet görenler» kategorisinde telâkki edilmiştir. Bu hususta o memleketin Ceza Kanunu üç zümre derpiş etmiş bulunmaktadır.

1. Âmme vazifesi görenler;
2. Âmme hizmeti görenler;
3. Âmme için zaruri hizmet görenler.

İlk ikisinin mahiyetleri yukarıda izah olunmuştu. Üçüncüsü ise, ifası bir ehliyete ve teknik bilgiye mütevakkıf bulunduğundan ihtiyaç halinde bu ehliyet ve bilgiye malik olmayan fertler tarafından görülemiyen hizmetlerdir. Doktorluk ve avukatlık gibi. Bu hizmetlerin ihtiyaç halinde ifa edilmesi âmme için zaruri bulunmakta ise de, Devletçe âmme hizmetleri içine alınmasına zaruret hissedilmediğinden serbest meslek erbabı tarafından yapılagelmektedir. Bu sebeptendir ki, 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 22 nci maddesinde «Avukatlık âmme hizmeti mahiyetinde bir meslektir» denilmiş, âmme hizmeti denilmemiştir. Bu da avukatlığın «âmme için zaruri hizmet» zümresinde ve o mânada mütalâası lâzımgeldiğini gösterir. Âmme hizmeti görenler için mevzu hükümler âmme için zaruri hizmet körenlere kıyas yoluyla uygulanamaz. Bu itibarla Komisyonumuz aşağıda tesbit ettiği yorum fıkrasının Kamutayın Yüksek tasvibine arzına oy birliğiyle karar vermiştir.

Gereğinin ifası için Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı	Bu rapor sözcüsü	
Kayseri	Erzurum	
S. A. Feyzioğlu	Ş. İbrahimhakkıoğlu	
Kâtip		
Manisa	Ankara	Antalya
K. Coşkunoğlu	E. H. Ergun	N. Aksoy
Bursa	Kırşehir	Denizli
A. Akgüç	S. Kurutluoğlu	N. Küçükca
Erzincan		İstanbul
A. Fırat		F. H. Demirelli
İstanbul		Manisa
M. H. Gelenbeğ		F. Uslu

Fevkalâde Hallerde Haksız Olarak Mal İktisap Edenler hakkındaki 4237 sayılı Kanunun Avukatlara şümülü olup olmadığının yorumu

Avukatlık âmme hizmeti değildir. Avukatlar, bu sıfatla vâkı iktisaplarından dolayı 4237 sayılı Kanun hükmüne tâbi tutulamazlar.

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 4/136
Karar No. 23

6 . I . 1950

Yüksek Başkanlığa

Kamutayın 14 . XI . 1949 tarihli Dördüncü Birleşiminde Adalet Bakanının talebi üzerine geri alınan Yorum raporu Adalet Bakanlığı temsilcisinin huzuriyle yeniden gözden geçirildi.

3499 sayılı Kanununun 22 nci maddesinde « Avukatlık âmme hizmeti mahiyetinde bir meslektir » ifadesiyle ve bu mahiyetle tarif edilirken vâzı kanunca « âmme hizmetidir » denmeyip de « âmme hizmeti mahiyetindedir » denmesi Avukatlık meslekinin galip vasfını ifadeye ve bu vasfa müteferri neticelerin bu meslekin mânevi yollardan tağdiye kastına mâtuf olup yoksa bu işin kelimenin mutlak ve şâmil mânasiyle âmme hizmeti olamayacağı aşikâr olmasına ve 4237 sayılı Kanununun ikinci maddesinin beyanı tâbi tuttuğu şahısların birinci maddede zikrolunan âmme hizmetlerinde memur ve müstehdem olanlara munhasır olup açıklandığı gibi « âmme hizmeti mahiyetinde olan » hizmetler erbabına şâmil olmamasına binaen Komisyonumuzun mütekaddim görüşünü değiştirecek her hangi bir se-

bebi hukuki mevcut değildir. Binaenaleyh bu görüşe uygun olarak avukatların munhasıran serbest meslek ifası suretiyle vâkı iktisaplarından dolayı 4237 sayılı Kanun hükümlerine tâbi tutulamıyacaklarına dair tanzim ettiği aşağıda yazılı yorum fıkrasının Yüce Kamutayın tasvibine arza karar vermiştir.

Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı	Bu Rapor Sözcüsü	
Konya	Erzurum	
H. Karagülle	Ş. İbrahimhakkıoğlu	
Kâtip		
Erzurum	Afyon K.	
Ş. İbrahimhakkıoğlu	H. Dinçer	
Ankara	Balıkesir	Bursa
E. H. Ergun	O. N. Burcu	A. Akgüç
Denizli	Diyarbakır	Manisa
N. Küçükca	F. Kalfagül	F. Uslu
Mardin		Rize
M. K. Boran		Dr. S. A. Dilemre

Fevkalâde Hallerde Haksız Olarak Mal İktisap Edenler hakkındaki 4237 sayılı Kanununun Avukatlara şumulü olup olmadığının yorumu

Yorum fıkrası

Avukatlık 4237 sayılı Kanununun maksadına uygun mânada mutlak bir âmme hizmeti olmadığından bu sıfatla ve munhasıran serbest meslek

ifası suretiyle vâkı iktisaplarından dolayı adı geçen kanunun hükmüne tâbi tutulamazlar.